

побачив та розкрив поняття людини, ідеалу суспільства, де праця за покликанням робить і людину щасливою, і суспільство гармонійним. Вчення великого філософа є актуальними і сьогодні, адже проблема людини та її щастя є домінуючими у будь-якому суспільстві.

Список використаних джерел

1. Захарченко М. В., Бурлачук В. Ф., Молчанов М. О. та ін. Соціологічна думка України: навч. посіб. Київ: Заповіт, 1996. 424 с.
2. Куц В. А. Григорій Сковорода про роль праці у розвитку особистості. Переяслав-Хмельн. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. Переяслав-Хмельницький, 2008. 3 с.
3. Сковорода Г. Бджола та шершень. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=271>
4. Сковорода Г. Повне зібрання творів. У 2 Т. Київ: Дніпро, 1973. Т. 1. 531 с.
5. Сродна праця» та її значення для щастя людини. URL: <https://studfile.net/preview/5257911/>
6. Чим характеризуються соціологічні погляди Григорія Савича Сковороди? URL: https://pidru4niki.com/12631113/sotsiologiya/chim_harakterizuyutsya_sotsiologichni_poglyadi_grigoriya_savicha_skovorodi

Лія Лукіна

ДИНАМІЧНІ ПРОЦЕСИ В ЖАНРІ СУЧАСНОЇ ПОЛЬСЬКОЇ ПРОПОВІДІ

Останні десятиліття посилену увагу лінгвістів викликає релігійна проповідь як різновид мовленнєвого жанру, насамперед, із погляду її комунікативно-прагматичної організації. Без вказівки на те, як певна мовна одиниця або категорія поводить себе в тексті, розуміння природи мови виявляється неповним, оскільки вивчати текст поза людиною, яка є його творцем і адресатом, неможливо. Саме текст відбиває образ світу, запам'ятовує динаміку думки і способи її експлікації за допомогою мовних засобів. Комунікативна взаємодія характеризується наявністю мети й мотиву, результативністю та нормативністю [4, с. 4].

Інтерес до феномена проповіді підтверджується численними дослідженнями її мовної, смислової і комунікативної специфіки українських (О. Зелінська, А. Михальська, Ю. Олешко, М. Смирнова, В. Яригіна) та польських (Р. Бізіор, Й. Гавель, Д. Завільська, Д. Здункевич-Єдинак, Я. Мьодек, В. Пшичина) науковців.

І. Чепіга зауважила, що проповідь у первісній християнській церкві виникла з часу встановлення єдиного чину літургії з читанням у певному

порядку книг Нового Заповіту, після чого обов'язковими були бесіди пастирів із тлумаченням прочитаних новозаповітних уривків. Ці бесіди-тлумачення священиків на літургії, що йшли безпосередньо за прочитанням уривків зі Святого Письма, називалися гоміліями. П. Гофенедер зазначає, що загалом мета проповіді – це виклад християнської доктрини, вона повинна тлумачити віровчення або катехізис [2, с. 23].

Мистецтво проповіді, або гомілетика, має свою давню (з I ст. н.е.) і, безперечно, цікаву історію. Термін «гомілетика» походить від грецького слова «гомілія», що означало бесіду з однією людиною або зібранням слухачів, а надалі отримало значення проповіді, яка вимовляється на релігійному зібранні. Гомілія – найдавніший вид християнської храмової проповіді тих духовних пасторів, які не отримали шкільної освіти, але, глибоко повіривши в істини християнства, викладали їх простою доступною мовою [3, с. 73].

Слово це вживалося ще в античні часи. Так, у «Застільних бесідах» Плутарха читаємо: «Досить важливу частину гомілетики має складати вчення про обачність, якої треба дотримуватися, ставлячи запитання і вдаючись до жартів». Отож, в античному суспільстві гомілетикою називалося вміння вести тактовну, приємну бесіду. Тому, ми можемо вважати, що в античному суспільстві термін *гомілетика* не мав того значення, якого набув у християнський період [1, с. 64].

В апостольські часи слово *гомілія* стало використовуватися для означення храмової проповіді пресвітерів, які, ще не маючи відповідної освіти, але глибоко розуміючи сенс Святого письма, пояснювали його мовою простою, але щирою. Така проповідь протистояла ораторським «логіям» язичників з їхньою літературною культурою й, одночасно, душевною байдужістю до свого предмета [1, с. 65].

Релігійний стиль як окремий функціональний різновид сучасної польської мови має специфічну сферу використання й мовні особливості. Водночас він убирає в себе елементи різних функціональних стилів, зокрема художнього і публіцистичного, що виявляється у великій кількості образних виразів, використанні в більшості жанрів експресивних засобів із метою впливу на слухача під час богослужінь, зокрема при виголошенні проповіді. У «Великому словнику польської мови» (WSJP) знаходимо таке тлумачення поняття «проповідь» (*kazanie*) – промова на тему, пов'язану з ученням костелу, яку священик виголошує перед парафіянами, як правило, під час меси [5].

Метою проповіді, за визначенням польської дослідниці Р. Бізіор, є ефективний вплив на слухачів, на їх переконання, ціннісні орієнтації та вчинки, і саме цій меті служить добір відповідних мовних ресурсів і вся структура проповіді. О. Розумна наголошує на тому, що проповідь звернена до читача-слухача двома рівноважливими векторами. Перший – виражає релігійно-догматичний зміст проповіді, мета якого полягає в тому,

щоб викликати безоглядне визнання християнської догми, інший – акцентує на оригінальності проповіді, зосереджуючи увагу на морально-етичних цінностях. О. Матушек зазначає, що завдання проповідника – змінити світ відповідно до християнського вчення за допомогою тексту [2, с. 23].

Однією з характерних для проповіді композиційно-мовних форм, яка володіє яскраво вираженою експресивною функцією, є оповідання, що визначає проповідь як жанр буттєвого дискурсу. Композиційно-мовна форма оповідання служить для мотивації адресата, робить текст більш зрозумілим і легким для сприйняття, стимулює виникнення певних образів в уяві адресата, які ведуть до конкретизації абстрактних понять християнського віровчення. Джерелами оповідань є прецедентні тексти: казки, легенди, притчі Ісуса, а також випадки із сучасного життя: «*To był kwiecień. Rok Pański 966. Książę Mieszko I wbił krzyż chrześcijaństwa w nasze ziemie i w nasze polskie serce. Obok krzyża Jezusowego stanęła Maryja. Jezus wtedy patrząc na polską ziemię, którą umiłował, rzekł do Matki: Niewiasto, oto dziecko Twoje! Rzekł do nas: Polsko, oto Matka Twoja! I od tej godziny nasz wziął ją naród do siebie...*» [6].

Отже, проповідь, як будь-який інший мовленнєвий жанр, характеризується комунікативною ситуацією, експресією й експресивною інтонацією, обсягом, концепцією адресата й адресанта. Вона має комунікативну мету, подвійний зміст, чинники комунікативного минулого й комунікативного майбутнього, мовне втілення.

Список використаних джерел

1. Абрамович С. Д. Риторика та гомілетика. Ч. 1: Навчальний посібник для студентів теологічних, філософських і філологічних факультетів університетів. Чернівці: Рута, 1995. 170 с.
2. Зелінська О. Ю. Українська барокова проповідь: мовний світ і культурні витоки: монографія. Київ, 2013. 421 с.
3. Лукіна Л. Р. Проповідь як основний жанр красномовства в польському релігійному дискурсі. *Науковий журнал «Актуальні проблеми філології та перекладознавства»*. Хмельницький, 2021. № 21. Том 1. С. 72–75.
4. Смирнова М. С. Проповідь у релігійному православному дискурсі ХХ століття: лінгвопрагматичний аспект: дис. ... канд. філ. наук: 10.02.15 – загальне мовознавство. Маріуполь, 2016. 271 с.
5. Wielki słownik języka polskiego. URL: <https://wsjp.pl> (дата звернення: 20.04.2022).
6. Ks. Wojciech Węgrzyniak. *Czy Maryja jest Waszą Królową?*. URL: <https://blog.gosc.pl/ksWojciechWegrzyniak/2016/05/02/czy-maryja-jest-wasza-krolowa> (дата звернення: 20.04.2022).